

Exposició: La intuïció i l'estructura. De Torres-García a Vieira da Silva, 1929-1949

IVAM Institut Valencià d'Art Modern, València

5 març - 3 maig 2009

Comissaris: Consuelo Císcar, Jean François Chougnnet i Eric Corne

Bancaja

Patrocina: [el compromiso social](#)

L'exposició, organitzada per l'IVAM, Institut València d'Art Modern, el Museu Coleção Berardo de Lisboa i patrocinada per Bancaja, reuneix obres de Joaquín Torres-García i de Maria Helena Vieira da Silva, dos artistes units per la seua línia creativa lligada al constructivisme i l'abstracció. L'exhibició mostra, a través de 148 obres, el període de vint anys comprés des del moment que Vieira da Silva va vore per primera vegada l'obra de Torres-García, el 1929, en la casa de l'arquitecte Pierre Chareau, i la mort de Torres-García, a Montevideo, l'any 1949. Durant més de dos dècades, les obres d'estos dos artistes s'interconnectarien a través de les seues singulars estructures.

L'exposició *De Torres-García a Vieira da Silva, 1929-1949*, que s'inicia amb les obres d'estos dos artistes, juntament amb les d'alguns altres actors clau, i que acaba amb els grups dels seus successors, ha sigut dissenyada com una lectura i un viatge a través dels moviments artístics desenrotllats al llarg d'estos anys.

El catàleg de l'exposició reproduïx les obres exposades i reuneix textos de José Berardo, President Honorari de la Fundação de Arte Moderna e Contemporânea-Coleção Berardo de Lisboa, Consuelo Císcar Casabán, directora de l'IVAM, Eric Corne, historiador d'art, Emmanuel Guigon, director del Musée de Besançon, Marina Bairrão Ruivo, directora de la Fundação Arpad Szenes, Nicolás Arocena i Domitile d'Orgeval.

Realment, Torres-García va descobrir l'obra de Vieira da Silva a través de les fotografies que el poeta i pintor uruguaià Carmelo Arden Quin li va mostrar l'any 1942, a Rio de Janeiro, on Vieira da Silva i Arpad Szenes s'havien refugiat. Hi ha una carta amb estes fotografies en què la jove artista va manifestar la seua admiració pel mestre. Com a resposta, Torres va parlar de forma afalagadora sobre l'obra de Da Silva en un article en la revista *Alfar*, centrat especialment en la seua pintura *Le Desastre ou la Guerre*. Els dos artistes es van mantindre en contacte després d'esta publicació. El 1943, Vieira da Silva va escriure a Torres-García: "però la pintura és verdaderament terrible, treballo amb gran dificultat, molt lentament, sovint estic descoratjada. En estes ocasions torne al seu article, i trobe de nou el meu valor."

No obstant, seria incorrecte buscar tots els elements que la jove Vieira da Silva va prendre prestats de qui considerava el seu mestre, ja que no és un principi formal el que unix els dos artistes, sinó més prompte la seua intenció de reflectir la importància de l'estructura pictòrica per a aconseguir la síntesi del constructivisme i dels elements intuïtius, de l'abstracció i la figuració, del primitivisme i el modernisme.

Els dos, Vieira da Silva i Torres-García, van viure totes les seues vides en l'exili, tant geogràficament com estèticament parlant. Ells van continuar sent estranys als moviments artístics predominants durant el ric període posterior a l'any 1929. No és fàcil associar les seues obres a un moviment estètic determinat, ja siga al Cercle et Carré de Michel Seuphor, en el cas de Torres-García, o a la pintura d'estil solt de l'Escola de París, en el cas de Vieira da Silva.

A semblança de Miró (el català universal), es podria dir que Torres-García és l'uruguaià universal pel fet que el sincretisme de la seua obra troba inspiració tant a Europa com en els moviments artístics d'Amèrica del Nord, i també en elements precolombins, africans o del primitivisme aborígen. Juntament amb Paul Klee, i a partir d'este moment, va ser sens dubte un dels creadors més considerats i admirats pels artistes de la nova generació de pintors al límit de l'abstracció, des de París a Barcelona i Nova York. Gotlieb, en qui va deixar notar la seua influència clarament, no és un cas aïllat en l'escena artística de Nova York. Des de París a Nova York, l'obra de Torres va influir en molts moviments artístics des del final de la primera mitat del segle XX, la qual cosa denota l'energia derivada de la seua aventura artística. Allò infinitament xicotet, allò trivial, tot troba la seua harmonia amb el cosmos: amb el mar, amb la terra, amb el sol, amb la lluna. La seua obra resistix a l'assassinat de la pintura, a la disseminació de les formes postcubistes i a la sensualitat del surrealisme.

A banda d'açò, també proposem una revisió de l'obra de Vieira da Silva des de la seua dimensió sincrètica, amb els seus constants canvis de punts de vista. Sobre la base del seu desarrelament existencial (a més de la gran admiració per Torres), l'artista es presenta a si mateixa com una investigadora obsessiva de la construcció, de l'estructura, o més prompte de l'organització formal i espacial del món del caos. Quant a la seua obra, recordem les paraules de Rainer Maria Rilke: "Ens submergix. L'organitzem. Cau a trossos. L'organitzem de nou i cau a trossos sobre nosaltres." No obstant això, la pintura de Vieira da Silva també mostra una tensió íntima que és contemplativa, limitada pels camps de color, i rebutja qualsevol limitació estètica com l'abstracció, que l'artista considera alienant, a diferència d'alguns dels seus homòlegs americans, com Clyfford Still i Mark Rothko.

Les obres exposades procedixen de col·leccions particulars, galeries i museus com: Col·lecció Alejandra, Aurélio i Claudio Torres, cortesia Galerie Jan Krugier, Cie, Ginebra; CAM-Fundação Calouste Gulbenkian, Lisboa; Musée National d'Art Moderne, Centre Pompidou, París; Musée de Grenoble; Musée des Beaux-Arts de Nantes; Musée des Beaux-Arts, Lió; Musée d'Art Moderne Saint-Étienne Métropole; Collection Comité AS-VDS, París; col·lecció particular, cortesia Conseil Investissement Art BNP Paribas, Paris; Fundação Arpad Szenes-Vieira da Silva, Lisboa; Galerie Jeanne-Bucher, París; IVAM Institut Valencià d'Art Modern; MACBA-Fundació Museu d'Art Contemporani de Barcelona; Metropolitano de Lisboa, E.P.; Musée d'art Moderne de la Ville de Paris; Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía, Madrid; Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam; Museum Frieder Burda, Baden-Baden; Seattle Art Museum; Musée des Beaux-Arts de Dijon, i de l'artista Carmelo Arden Quin.